

VI. KRONIKA

DYSKUSJA NAD PODRĘCZNIKIEM „HISTORIA PAŃSTWA I PRAWA POLSKIEGO”

Wydany przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w 1976 r. uniwersytecki podręcznik *Historia państwa i prawa polskiego*, pióra trzech autorów: Juliusza Bardacha, Bogusława Leśnodorskiego i Michała Pietrzaka, stał się przedmiotem ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 17-18 marca 1977 r. przez Komisję Historyczno-Prawną Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Instytut Historyczno-Prawny Uniwersytetu Warszawskiego, który był też jej gospodarzem.

Sesję otworzył Dyrektor IHP UW prof. dr Henryk Kupiszewski, uwydatniając rolę historii ojczystego ustroju i prawa w wyborze tradycji narodowych, jak też w kształtowaniu świadomości współczesnych generacji.

Pierwszy referat pt. „Ustrój i prawo w dawnej Rzeczypospolitej” wygłosił prof. dr Henryk Olszewski. Szczególny walor podręcznika upatruje on w tym, iż dyskutowany podręcznik chronologicznie sięga do progu współczesności, obejmując wykładem M. Pietrzaka nie tylko lata okupacji hitlerowskiej, ale i początki Polski Ludowej. Jednocześnie jest on wytworem efektywnej pracy zespołowej, unaoczniającej zarówno indywidualności autorów, jak i wspólność nowoczesnych założeń metodologicznych i konsekwencję w ich rozwijaniu.

Koncentrując swe uwagi na części podręcznika obejmującej dzieje ustroju i prawa w dawnej Polsce autorstwa J. Bardacha, a w zakresie drugiej połowy XVIII w. pióra B. Leśnodorskiego, referent zaznaczył, iż wykład ich jest podsumowaniem postępu badań dokonanego w ciągu ostatniego 10-lecia w porównaniu z tomami I i II syntezy *Historii państwa i prawa Polski*. Wyraził jednak wątpliwość, czy właściwym było ograniczenie się w bibliografii do wskazania pozycji opublikowanych jedynie w tym okresie, co doprowadziło do odsunięcia niejako w cień podstawowych dzieł dawniejszych autorów.

Dbałość o zwartość i zwięzłość wywodów, nieraz nawet zbyt rygorystyczna, stanowi — zdaniem H. Olszewskiego — zaletę wpływającą dodatnio na wykład, zwłaszcza historii prawa uwolnionej od nadmiernego rozczłonkowania materii widocznego w wielotomowej syntezie.

Uwzględnienie wyników dyskusji nad tą ostatnią przyniosło m. in. zmianę periodyzacji dziejów ustroju i prawa dawnej Polski, idącą w kierunku bardziej całościowego ujęcia procesu historycznego. Nadmiernie natomiast — zdaniem referenta — okrojono w podręczniku sferę dyskusji naukowej oraz niepotrzebnie zrezygnowano z przypisów.

Omawiając dydaktyczną przydatność podręcznika, H. Olszewski postawił pytanie, czy i o ile zwięzłość, czasem niemal lakoniczność wywodów, umożliwią uczącym się dokonanie postulowanego we wstępie przez autorów wyboru faktów. Utrzymał on sformułowane już w recenzji wydawniczej zastrzeżenie, iż „w tak skompresowanym wykładzie studentowi wszystko może wydać się ważne”. Stąd — zdaniem referenta — potrzeba zróżnicowania w następnych wydaniach czcionki w taki sposób, by oprócz używanej spacji wprowadzić również petit.

Zastanawiając się nad reprezentowaną w podręczniku siatką pojęć, w której opowaniu u progu studiów powinny pomagać dyscypliny historycznoprawne, H. Olszew-

ski wysoko ocenił jej walory, zwłaszcza jej zgodność z ustaleniami współczesnej teorii państwa i prawa, proponując jednocześnie wprowadzenie słowniczka terminologicznego. Zauważył też, iż rezygnacja z przedstawienia dziejów myśli politycznej, wynikająca z istnienia odrębnego przedmiotu, zaważyła jednak na mniej pogłębionym ujęciu tyleż poszczególnych pojęć, ile wykładu w zakresie kultury politycznej i prawnej.

Podniósłszy trafność łącznego wykładu historii ustroju i historii prawa, referent zaznaczył, iż słusznie przyjęte dla dziejów przedrozbiorowych odrębne cezury dla historii prawa nie są w tekście dostatecznie powiązane z cezurami historii ustroju. Wniósł też zastrzeżenie do kwestii nazbyt — jak określił — dyskretnych elementów porównawczych, zwłaszcza ukazywania miejsca polskiego ustroju i prawa na tle powszechnym.

Formułując generalną ocenę podręcznika H. Olszewski szczególnie mocno zaakcentował jego walory ideowe i metodologiczne, a także wskazanie przez Autorów ważniejszych kierunków badawczych.

Po krótkiej przerwie rozwinęła się ożywiona dyskusja, w której wzięło udział 9 osób.

H. Samsonowicz podniósł konsekwencję i wewnętrzną spójność całości, co nie zawsze jest cechą zbiorowych ujęć syntetycznych. Pozytywnie oceniono nowe ujęcie periodyzacji ustroju dawnej Polski, wprowadzające podział na cztery okresy: monarchię patrymonialną, państwo stanowe, Rzeczpospolitą szlachecką oraz początki monarchii konstytucyjnej, przy rezygnacji z wyodrębniania zwłaszcza oligarchii magnackiej (W. Czapliński). Różnice zdań wystąpiły natomiast w kwestii przyjętych dla poszczególnych okresów cezur czy nazw (K. Orzechowski, Z. Kaczmarczyk).

W dyskusji przyłączono się z jednej strony do pochwał H. Olszewskiego odnośnie do siatki pojęć oraz wprowadzenia definicji, z drugiej zaś do krytyki ograniczenia dyskusyjności wywodów (W. Czapliński, J. Kowalski, K. Orzechowski, A. Sucheni-Grabowska). Upominano się również o wzmocnienie elementów porównawczych, o silniejsze powiązanie dziejów ustroju i prawa z procesem ogólnohistorycznym, o szersze uwzględnienie rozwoju kultury prawniczej oraz zwiększenie miejsca dla historii prawa (J. Baszkiewicz, W. Bartel, A. Lityński, A. Sucheni-Grabowska).

Odmienny od Autorów pogląd co do zadań dydaktycznych podręcznika wyraził J. Baszkiewicz, postulując rezygnację z definicji czy opisu instytucji na rzecz pełniejszego akcentowania ogólnych tendencji rozwojowych, co służyłoby lepiej — jego zdaniem — wyrobieniu u studentów umiejętności myślenia historycznego. To stanowisko wzbudziło zastrzeżenia m. in. przedstawiciela teorii państwa i prawa J. Kowalskiego, który w prezentowaniu ogólnych trendów widział celowość utrzymania różnic uniemożliwiających utożsamianie historii — jak ją określił — instytucji prawno-politycznych narodu polskiego z naukami teoretyczno-prawnymi czy politologią.

Pozytywny oddźwięk znalazło umieszczenie w podręczniku tabel i wykresów (A. Sucheni-Grabowska, A. Lityński), a także wprowadzenie, acz zdaniem niektórych zbyt krótkich, podsumowań poszczególnych części (W. Bartel, A. Lityński).

Drugie posiedzenie sesji w dniu 17 marca rozpoczął referat prof. dr Stanisława Grodzkiego „Ustrój i prawo na ziemiach polskich w dobie rozbiorów”. Odwołując się co do całości do swej recenzji podręcznika opublikowanej na łamach „Kultury”, w referacie skoncentrował się na analizie tekstu pióra B. Leśnodorskiego.

Specyficzny charakter dziejów ojczystych tej doby pozwala — zdaniem referenta — na przyjęcie dwu koncepcji, z których jedna polega na prowadzeniu wykładu według zaborów w powiązaniu ich z państwami zaborczymi, druga zaś na łącznym potraktowaniu zaborów w aspekcie kształtowania się społecznej i politycznej jedności narodu polskiego. W opinii S. Grodzkiego, B. Leśnodorski odsyłając czytelnika w zakresie zasad ustrojowych państw zaborczych do podręcznika M. Szczanieckiego skłania się ku drugiej koncepcji. Stąd obawa czy studenci nie wyniosą przekonania o prze-

wadze w tej dobie elementów jedności, czy nie umkną ich uwadze rozwiązania odrębne i różnice między zaborami.

Periodyzacja przyjęta w obrębie części II dzieli epokę na dwa okresy, z datą 1864 r. jako przełomową, bo oznaczającą — jak wynika z tytułu — uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim. Tu zastrzeżenie referenta, który opowiedział się za mniej precyzyjnym określeniem. Tytuł „ziemie polskie do lat 60-ych XIX w.” pozwoliłby — w jego przekonaniu — uniknąć „noblitacji” carskich ukazów uwłaszczeniowych i pomniejszania roli wcześniejszych stadiów reform agrarnych z manifestem powstańczym z 22 stycznia 1863 r. włącznie, jak też akcentowałby odniesienie wywodów do wszystkich trzech zaborów.

S. Grodziski upomniał się także o szersze potraktowanie sprawy tzw. „ziem zabranych” oraz pełniejsze ujęcie w tej części zagadnień gospodarczych. W jego opinii, student może nie zauważyć zmian terytorialnych w poszczególnych dzielnicach, jak też mógłby nie zrozumieć, iż rozbiory polityczne wyprzedziły ekonomiczny rozbiór Polski. Wątpliwości budzi w nim też podział materiału. Jakkolwiek bowiem za uzasadnione uznać należy poświęcenie wiele uwagi Księstwu Warszawskiemu oraz Królestwu Polskiemu, przecież nie sposób tak sumarycznie traktować Galicję, rezygnując z przedstawienia ważkich kwestii, jak reformy tereżańsko-józefińskie czy też przemiany z okresu Wiosny Ludów na tym terenie.

Z dydaktycznego punktu widzenia tę część podręcznika określił jako odbiegającą (przez przesunięcie materii) od konstrukcji całości.

W dyskusji, która skupiła 6 głosów, z obszerną analizą w formie niemal koreferatu wystąpił W. Sobociński. Uwydatnił on nowatorstwo w sposobie prezentacji okresu porozbiorowego, jak też podkreślił (o czym mówił i S. Grodziski) większy stopień trudności w opracowaniu tej epoki, a to ze względu m. in. na brak pomocy w nowych ujęciach syntetycznych oraz niewielką liczbę monografii. Pozytywnie ocenił, iż obraz stosunków instytucyjno-ustrojowych i prawnych B. Leśnodorski przepłatał „w toku całego wykładu nie tylko ustaleniami o podstawowych czynnikach rozwoju, lecz także związaną z nimi tematyką ideologiczną (niekiedy z charakterystycznymi cytatami i wypowiedziami znakomitych autorów)”, a ponadto pokazał „postaci i działalność żyjących wtedy ludzi, wybitnych działaczy, administratorów i prawników”.

Pozytywnie konstrukcję pracy, podobnie nowatorstwo ujęcia oceniali i inni dyskutanci, podkreślając odejście od metody formalno-dogmatycznej, jak też staranne wyważenie sądów i ocen, powściągliwe ich formułowanie, uchwycenie trafne proporcji rozmiarów poszczególnych podrozdziałów, ale zgłaszając też wiele konkretnych uzupełnień czy też weryfikując poszczególne nieścisłości i omyłki (W. Sobociński, S. Russocki, A. Korobowicz, A. Lityński, J. Reder).

W dniu 18 marca 1977 r. obrady rozpoczęły się od zagajenia dyskusji przez prof. Franciszka Ryszkę nad ostatnią częścią podręcznika pióra M. Pietrzaka, obejmującą dzieje ustroju i prawa w II Rzeczypospolitej, w czasie okupacji oraz początku Polski Ludowej (do 1947 r.).

Referent szczególnie wyakcentował znaczenie wykładu najnowszej historii ustroju i prawa, wskazując na pionierski charakter syntetycznego opracowania dziejów instytucji politycznych i prawnych czasów okupacji oraz pierwszych lat Polski Ludowej. W swym wystąpieniu, F. Ryszka skoncentrował się jednak nad ujęciem dziejów II Rzeczypospolitej, której charakterystykę chciałby widzieć bardziej pogłębioną, a to przez wzmocnienie elementów porównawczych, przez wskazanie trudności wynikających z zacofania kraju w latach międzywojennych oraz przez uzupełnienie wykładu w płaszczyźnie stosunków społecznych, zwłaszcza struktur społecznych i zachodzących tu przemian.

W kolejnej dyskusji wzięło udział 7 osób. Nie ograniczyła się ona — podobnie jak i w dniu poprzednim — wyłącznie do trzeciej części podręcznika, ale objęła też całość

jego materii. Podkreślano więc potrzebę istnienia odrębnego przedmiotu historii narodowej ustroju i prawa, acz ujmowanej na tle powszechnym (W. Czachórski), a także walory diskutowanego podręcznika dla prawa pozytywnego przez wyeksponowanie rozwoju instytucji prawnych. Nie znaczy to — zdaniem dyskutantów — by nie trzeba było i tu wprowadzić pewnych uzupełnień czy weryfikacji przez uwypuklenie roli unifikacji prawa w historii narodu i państwa, silniejsze powiązanie prawa z ogólnymi procesami społeczno-politycznymi czy też wzmocnienie elementów historii kultury prawniczej (W. Czachórski, A. Stelmachowski, J. Jończyk).

Zwrócono też uwagę na potrzebę dokonania w przyszłości wyodrębnienia czwartej części poświęconej Polsce Ludowej przy jednoczesnym rozwinięciu wykładu na lata po 1947 r. (J. Jończyk).

W opinii dyskutantów niewątpliwą zaletę części trzeciej stanowi jasność i klarowność wywodów, jak też jej wysoka wartość dydaktyczna. Na pozytywne również odnotowanie zasługuje — zdaniem niektórych dyskutantów — próba ukazania instytucji w działaniu, acz zwraca uwagę nie w pełni konsekwentna realizacja tego założenia, prowadząca niekiedy do nazbyt statycznych ujęć, zacierających dynamikę rozwoju (A. Ajnenkiel, W. Bartel). Doceniając dążenie ku obiektywizacji wywodów i ich rzeczowość dopominano się o pełniejsze ukazanie dramatyzmu dziejów, a także o zaznaczenie przez Autora w większym stopniu własnych sądów (W. Bartel, J. Jończyk, B. Leśnodorski, A. Stelmachowski).

I tu wypowiedziano się za wzmocnieniem elementów porównawczych, krytycznie oceniając brak przedstawienia status prawnego Polski na forum międzynarodowym oraz niezbyt wyraźne ukazanie miejsca i odrębności II Rzeczypospolitej wśród innych państw autorytarnych (A. Ajnenkiel). Dyskutowano też problem ujęcia kwestii klasowego charakteru Polski międzywojennej, zgłaszając zastrzeżenia z jednej strony co do potraktowania przez Autora chłopstwa jako klasy niepodstawowej (A. Ajnenkiel), z drugiej — do nieco uproszczonego podejścia do zagadnienia reformy rolnej (W. Czachórski, A. Stelmachowski).

Polemika potoczyła się również wokół tezy referenta o preponderancji w systemie politycznym II Rzeczypospolitej prawicy w jej środkowo-wschodnio-europejskim wydaniu, co wynikać miało — jego zdaniem — z faktu, iż znaczna część społeczeństwa głosowała na partie reprezentujące ten kierunek polityczny. Wskazano tu niewłaściwość oceniania w ten sposób choćby ruchu chłopskiego (A. Ajnenkiel) oraz przypomniano, iż klasyczna prawica nigdy nie zdołała sformować własnego rządu (S. Krukowski).

Zwracano uwagę na potrzebę pogłębienia ważkiego problemu kontynuacji tyleż w zakresie historii ustroju, co prawa. Podręcznik wskazuje wprawdzie, iż II Rzeczpospolitą traktowano jako kontynuację, nie zaś państwo nowe, ale przydałoby się pełniejsze uzasadnienie tej kwestii (S. Krukowski). Podjęto też ten problem odnośnie do Polski Ludowej przy jednoczesnym wskazaniu, iż owa kontynuacja występowała nie tylko w sferze prawa publicznego (W. Czachórski).

Dyskusję nad podręcznikiem *Historii państwa i prawa polskiego* zakończyło podsumowanie jej przez B. Leśnodorskiego, który wskazał, iż koncentrowała się wokół kilku istotnych kwestii: 1) wzajemnych związków, państwa i prawa, 2) roli prawa i prawników w powiązaniu z prawem rzymskim, z kręgiem cywilizacji śródziemnomorskiej, 3) roli i miejsca historii ojczystego prawa wśród innych dyscyplin, 4) rosnącego dorobku nauki współczesnej, 5) potrzeby wyważenia ujęć modelowych, 6) dynamiki procesu historycznego oraz 7) blasków i cieni polskiej państwowości.

Ostatni punkt sesji stanowiła dyskusja nad referatem prof. dr Kazimierza Orzechowskiego: „Nowy program studiów prawniczych. Doświadczenia historyków prawa”.

Rezygnując z powtarzania znanych założeń obowiązującego ostatnio programu studiów na wydziałach prawa, przypominając jedynie główne tory jego krytyki, referent skoncentrował się na kwestii praktycznej realizacji programu w poszczegół-

nych ośrodkach uniwersyteckich, zwłaszcza w zakresie historii prawa. Zgodnie z programem — historię ustroju wyklada się odrębnie od historii prawa na wszystkich wydziałach, z wyjątkiem Uniwersytetu Łódzkiego, przy pewnej rozbieżności w rozdziale godzin przewidzianych dla prawa rzymskiego na Uniwersytecie Śląskim. Analiza relacji między wykładami a ćwiczeniami wykazuje istnienie dwu tendencji, pierwszej uzupełniającej, która stawia przed wykładem zadania ogólniejsze, ćwiczeniom pozostawiając ich ilustrowanie materiałem szczegółowym, drugiej równoległej co do charakteru materii, więc będącej formą powtórzenia i wyjaśnienia też wykładu.

W dyskusji głos zabrały 4 osoby. Nawiązując do krytyki nowego programu studiów prowadzonej w środowisku historycznoprawnym, J. Baszkiewicz polemizował z jego przeciwnikami, przypisując konserwatyzm poglądów tyleż ośrodkowi łódzkiemu, co historykom ustroju, zauważając postęp w zakresie historii prawa, który — w jego przekonaniu — stymulowany jest przez wprowadzenie nowych założeń programowych. Jednocześnie podkreślał potencjał naukowy środowiska historycznoprawnego, postulując podjęcie ekspansji dydaktycznej przez wzmocnienie obecności jego przedstawicieli jako wykładowców zarówno na wydziałach historycznych, jak i nauk politycznych.

H. Kupiszewski nie zgodził się na utożsamienie przez przedmówcę krytyki programu z konserwatyzmem. Słuszność — w jego opinii — leży po stronie krytyków. Świadczyć może o tym brak uwzględnienia przez program możliwości poszczególnych ośrodków i stąd jego nieelastyczność, a także bezzasadna likwidacja odrębności prawa rzymskiego przy jednoczesnym ograniczeniu jego wykładu.

A. Korobowicz, abstrahując od ogólnej oceny programu, stwierdził pozytywny jego wpływ na zwiększenie miejsca i czasu dla historii prawa w przeciwieństwie do dominacji historii ustroju wśród dyscyplin historycznoprawnych.

Znaczenie tych ostatnich dla dydaktyki na wydziałach prawa uwydatnił przedstawiciel prawa cywilnego, doc. T. Dybowski, widząc w historii ważki element kształtowania kultury prawniczej. Postulował też w interesie współczesnej cywilistyki rozwinięcie badań i potrzebę skoncentrowania wykładów nad historią instytucji własności i zobowiązań z jednoczesnym ograniczeniem historii prawa rodzinnego i osobowego. Wystąpienie to zakończyło dwudniową dyskusję.

WANDA SUDNIK (Warszawa)

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA HISTORYCZNOPRAWNA W BUDAPESZCIE

W dniach 12 - 15 września 1977 r. odbyła się w Budapeszcie międzynarodowa konferencja historycznoprawna poświęcona rozwojowi administracji miejskiej i regionalnej w ostatnich 100 latach w środkowej i wschodniej Europie. Konferencja ta jest kontynuacją odbywanych od 1961 r. tego rodzaju konferencji wywodzących się ze spotkań dwustronnych węgiersko-czechosłowackich. Z czasem do spotkań tych dołączyły się również inne państwa socjalistyczne, a potem również niektóre kraje zachodnioeuropejskie.

W konferencji budapeszteńskiej obok Węgier i Czechosłowacji brali również udział przedstawiciele: Bułgarii, NRD, Austrii, Polski, Rumunii, Związku Radzieckiego, Włoch, Belgii i Holandii. Wcale liczna była delegacja polska, w skład jej wchodził: dr J. Ciągwa, dr H. Izdebski, prof. Z. Kaczmarczyk, doc. L. Łysiak, prof. W. Maisel, prof. L. Pauli, doc. J. Senkowski, prof. M. Żurowski. Razem w konferencji brały udział 72 osoby z 11 krajów. Przeważającym językiem konferencji był język niemiecki, częściowo tylko francuski i rosyjski. W czasie obrad w prezydium zasiadali kolejno również przedstawiciele Polski: prof. Z. Kaczmarczyk i prof. L. Pauli.

Doskonała organizacja konferencji znajdowała się w rękach 3 węgierskich instytucji: Wydziału Nauk Prawnych Uniwersytetu w Budapeszcie, Wydziału Nauk Społecznych Węgierskiej Akademii Nauk i Komitetu Historycznoprawnego Związku Węgierskich Prawników.

Ogółem wygłoszono na konferencji 55 referatów z tego 9 syntetycznych, dotyczących poszczególnych państw: (Bułgaria, NRD, Austria, Polska, Węgry, Rumunia, Czechy, Słowacja, Związek Radziecki). Z Polaków referaty ogólne wygłosili prof. L. Pauli i doc. J. Senkowski. Referaty ogólne podsumował odrębnym referatem prof. K. Kovács z Budapesztu. Duża liczba referatów powodowała, że wiele z nich miało charakter mikrograficzny, a z powodu braku czasu nie mogła rozwinąć się dyskusja nad wszystkimi referatami. Na przyszłość należałoby uniknąć tego rodzaju sytuacji, ograniczyć liczbę referatów do syntetycznych, a referaty szczegółowe przesunąć do dyskusji jako komunikaty. Konferencja dała oczywiście możliwość zaznajomienia się z tematyką zjazdu, a więc z historią administracji. Uczestnicy otrzymali powielone referaty, a organizatorzy obiecali wydrukować cały materiał. Konferencja jak zwykle ponadto pozwoliła na nawiązanie i pogłębienie kontaktów międzynarodowych. Spotkanie zakończyła wycieczka krajoznawcza do Esztergom, gdzie zwiedzano zabytki i muzea. Konferencja pozostawiła u uczestników wiele wrażeń, które zawdzięczało się wspaniałej gościnności węgierskich gospodarzy.

ZDZISŁAW KACZMARCZYK (Poznań)

NARADA RADZIECKICH HISTORYKÓW DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH

W dniach 26 - 27 października 1976 r. odbyła się w Moskwie narada historyków doktryn politycznych zwołana przez radą naukowo-metodyczną do spraw prawoznawstwa działającą przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego ZSRR. W referatach wygłoszonych na naradzie oraz w toku ożywionej dyskusji, w której wzięło udział około 40 uczestników obrad, zwrócono uwagę na wagę naukową przedmiotu oraz konieczność podniesienia poziomu dydaktyki w zakresie historii doktryn politycznych i prawnych. W krytycznej analizie stanu nauki i nauczania historii doktryn politycznych i prawnych, której punktem wyjścia był m. in. referat dr nauk prawnych W. S. Nesresianca, podkreślono, że będące w toku prace naukowe nie odpowiadają potrzebom i możliwościom badawczym nauki współczesnej. Są one prowadzone w sposób nie skoordynowany, liczebność ich jest niewielka, a tempo pracy naukowej, zwłaszcza w dziedzinie historii rosyjskiej myśli politycznej i prawnej, jest zbyt powolne. W dyskusji, która rozwinęła i pogłębiała tezy referatów, wzięli m. in. udział przewodniczący rady naukowo-metodycznej prof. A. I. Denisow oraz kierownik działu historii państwa, prawa i doktryn politycznych Instytutu Państwa i Prawa Akademii Nauk ZSRR prof. W. E. Gulijew, który przedstawił kierunki prac działu oraz jego starania w zakresie koordynacji badań nad historią doktryn prawnych.

Narada opracowała zalecenia podkreślające naukowe i ideowe znaczenie historii doktryn, celowość wykładu tego przedmiotu na starszych latach (III lub IV roku) w wymiarze dwóch semestrów, jak to ma już miejsce na Uniwersytecie w Kijowie. Zalecono aktywizację badań naukowych w zakresie historii doktryn politycznych i prawnych ze szczególnym uwzględnieniem rosyjskiej myśli politycznej i prawnej oraz przygotowanie nowego podręcznika, a także wydawnictw klasyków myśli politycznej i prawnej, wyborów źródeł itd.

Szczegółowe sprawozdanie z narady świadczącej o wadze jaką w Związku Radzieckim przypisuje się historii doktryn politycznych i prawnych oraz o aktualnych tendencjach w tej dziedzinie pióra W. W. Jaczewskiego zamieściło czasopismo „Prawowiedzenie” nr 1 z 1977 r., s. 126 - 128.

JULIUSZ BARDACH (Warszawa)

HABILITACJA DRA MARKA KURYŁOWICZA

W dniu 20 kwietnia 1977 r. na posiedzeniu Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie przeprowadzone zostało — pod przewodnictwem dziekana prof. dra Jana Malarczyka — kolokwium habilitacyjne dra Marka Kuryłowicza.

Dr Marek Kuryłowicz odbył studia na Wydziale Prawa UMCS, uzyskując w 1966 r. stopień magistra prawa. Od 1 października 1966 r. pracował w Zakładzie Prawa Rzymskiego, początkowo jako stażysta, później na stanowisku asystenta i starszego asystenta. W tym też czasie odbył pozaetatową aplikację w Sądzie Wojewódzkim w Lublinie i złożył egzamin sędziowski. Pracę naukową rozpoczął dr M. Kuryłowicz pod kierunkiem prof. dra Adama Wilińskiego, uzyskując w 1973 r. stopień doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy *Adoptio w rzymskim prawie przedklasycznym i klasycznym* (Lublin 1973). Za tę pracę została mu też przyznana I nagroda w ogólnopolskim konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze prace habilitacyjne i doktorskie z dziedziny nauk prawnych. Od dnia 1 czerwca 1973 r. pracuje dr M. Kuryłowicz na stanowisku adiunkta w Zakładzie Prawa Rzymskiego UMCS.

Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Adoptio prawa rzymskiego. Rozwój i zmiany w okresie poklasycznym i justyniańskim* (Lublin 1976). Recenzentami jej byli: prof. dr Kazimierz Kolańczyk (UAM), prof. dr Henryk Kupiszewski (UWarsz.) i prof. dr Adam Wiliński (UMCS). Wszyscy recenzenci ocenili bardzo wysoko pracę habilitacyjną dra M. Kuryłowicza.

Recenzenci ocenili pozytywnie również dotychczasowy dorobek naukowy i osiągnięcia dydaktyczne dra M. Kuryłowicza. W tajnym głosowaniu Rada Wydziału Prawa i Administracji UMCS przyjęła jednomyślnie kolokwium habilitacyjne i postanowiła nadać dr. Markowi Kuryłowiczowi stopień doktora habilitowanego w zakresie historii prawa.

MIECZYŚLAW ŻOŁNIERCZUK (Lublin)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

W dniu 3 maja 1977 r. odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Krystyny Kamińskiej pt. *Sądownictwo miasta Torunia do połowy XVII wieku na tle ustroju sądów niektórych miast niemieckich i polskich*. Promotorem pracy był prof. dr Zbigniew Zdrójkowski, recenzentami prof. dr Witold Maisel (UAM), prof. dr Lesław Pauli (UJ) oraz doc. dr hab. Irena Janosz-Biskupowa (UMK).

W wyniku tajnego głosowania Rada Wydziału Prawa i Administracji UMK nadała jednogłośnie mgr Krystynie Kamińskiej stopień naukowy doktora nauk prawnych.

W dniu 20 maja 1977 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej mgra W. Brzęka. Rozprawa pt. *Sądy rugowe w Małopolsce południowo-zachodniej w XVI - XVIII wieku* została opracowana pod naukowym kierownictwem prof. dr Stanisława Płazy. Pracę recenzowali: prof. dr Stanisław Grodziski (UJ) i doc. dr hab. Ryszard Łaszewski (UMK).

Rada Wydziału w głosowaniu tajnym postanowiła jednomyślnie nadać mgrowi W. Brzękowi stopień naukowy doktora nauk prawnych.

W dniu 20 maja 1977 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej mgra Cz. Wrony. Rozprawa pt. *Burżuazyjne reformy w Rosji w latach 1860 - 1874* opracowana została pod naukowym kierownictwem prof. dra Lesława Pauli'ego. Pracę recenzowali: prof. dr I. Kwiatkowska (UJ) oraz prof. dr Zbigniew Zdrójkowski (UMK).

Rada Wydziału w głosowaniu tajnym postanowiła nadać mgrowi Cz. Wronie stopień naukowy doktora nauk prawnych.

ANDRZEJ GACA (Toruń)
KAZIMIERZ BARAN (Kraków)